

Bolnik.

(Zložil *Vinko Vinič*.)

1.

O ve noči, o ve brezjutranje noči!
Kje luč je, da temo razžene,
kje žarek, da ogreje mene
in mrak iz srca prepodi?

Ni mamice, da tihe bajke
nje sladkih ust me v sen usnijejo;
ni mehkih rok iz davnih časov,
da se ljubeče me ovijejo;
ni src prijateljskih, da v dušo
tolažbe sladke kapljo vlijejo . . .

2.

Sanjavo zro na oglih luči
v polnočni mrak;
v temo postranskih ulic redko
zgubi se moten trak . . .

Zgubi se redko gor do mene
vrisk srečnega srca,
oh, pa še ta vzbudi mi v srcu
akord le novega gorja . . .

3.

Včasih mi na okno temno
nepoznane trkajo roke,
in do mene v kot na postelj
glasi tihi skozi mrak done:

„Ah, kako si zapuščen in sam!
Zglavja nihče ne zrahlja ti,
lekov nihče ne poda ti . . .
Pridi, pridi zopet k nam . . .!“

Onemogel težko dvignem glavo,
kdo da misli še na-mé . . .
Ah, pri oknu moji lepi dnevi
v temni mrak smeje beže . . .

4.

Mesec, posijal si mi
izza dobrav . . .
Kaj je tvoj obraz, povej,
tako krvav —?
Ne, povej, zakaj tvoj trak,
svetal tako,
v svojem srebru vendar je
leden tako? — —

Po ljubezni v lepih dneh
sem hrepenel,
da nebeški njen bi žar
srce mi grel . . .
Sinilo pač solnce nje
je skoz oblak,
ah, a žar njegov leden
kot tvoj bil trak!

Pa sem zdvojil v tistih dneh:
o, kdaj in kje
tebi se ljubezni vir
odpre, srce?
O, kdaj in kje — ?!

5.

Na steni križ visi . . .
Na njem — oh ne, kedó
naslika naj podoba to,
in kdo opiše, kaj trpi,
ki je na njem razpet!

O, ti, ki tu visiš
z rokama prebodenima,
z nogama raztepenima,
povej, zakaj trpiš,
zakaj proklet te svet . . . ?

6.

— — — — —
Skril se je mesec v oblak,
tihe so zvezde zašle,
legel krog mene je mrak;
tema je, tema je, tema je . . .
Ne, ni to tema, ni mrak
nocojšnje noči;
to mrak sta in tema
v začetku dni . . .

„Fiat —!“ Večnosti se vzgiblje val,
pljuska — vstaja, pljuska — pada,
a jih ni, jih ni bregov, obal . . .
— Pa se dvigne milijon svetov,
dvigne zemlja se iz večnosti morja;
božji duh nad njo razpne peruti,
solnc se milijon zasveti vrh neba . . .
O, kako si lepa, zemlja mlada,
zvezda med zvezdami svetiš se;
Stvarnik sam te zadovoljen gleda,
gleda, vidi, da je dobro vse . . .

A — še bolj osrečiti te hoče,
dati večje še lepote ti sijaj:
angelov krilatih pošlje k tebi,
ki ti prineso kos neba — raj . . .

7.

O slika čarobna! Nikar, nikar
ne zgini kot sen lehak!
Ostani — in vedno naj dom
človeku bo — raj sladak!
In v polju mu kamen vsak
naj bo posvečen oltar,
na njem naj od jutra v mrak
zažiga Očetu prijeten dar
in poje nedolžen: „O Bog, o Bog,
vse moje molitve, moje želje
s prijetnim kadilom k tebi kipe . . .
Ti moj si gospod — jaz tvoj otrok!“

8.

Toda — Kaj dviga mrak se v jasnih
dneh
in skriva solnca svetli žar?
Kaj vstajajo noči teme,
kot niso vstajale nikdar?
Ne, ni to mrak, noči tema,
ki vstaja, solnca žar temni;
to so strasti, ki v dnu srca
sesajo in pijo mu živo kri . . .
O solnce, kje si, solnce jasno? —
Pred rajem z mečem kerubim stoji,
a človek v noč, v neskončno noč hiti,
zakriva si oči, obraz, kličoč:
„Kaj treba luči! — Noč, njen mrak
tako sladak je, o tako sladak!“

9.

In plava zemlja v mrak zavita
kot misel črna v dnu srca . . .
Nikjer ni solnca, žarka ni,
da jo ogreje, osvetli
in dvigne zopet do neba . . .
Strasti reže se, zibljejo,
usnivajo demoni jo . . .

10.

Tedaj — ! O vidim te, ti križani,
kak nagnil si se iz višav,
kak stegnil si ljubeč roke
do temnih zemeljskih nižav . . .
In iz mrakov, ljubezni večne poln,
si dvignil grešni, zemski rod:
„Operem te, očistim te,
pastir ti bom in brat — gospod.

In tukaj — ! Na, srce ti svoje dam,
Zajmi iz njega si, zajmi!
Ne zapustim te, in če kdaj
dojenca mati zapusti . . .!“

11.

Nad Betlehemom zvezda gori,
žar njen čarobno svetel;
v staji ubožni v jasliah leži
zemlje in neba kralj . . .
Konec je dolgim temnim nočem,
angeli sladko pesem pojo . . .
„Slava bogu v višavah naj bo,
sreča in mir dobrim ljudem!“

12.

Pa oh, na Golgoti te vidim!
Na križ pribit visiš;
človeški rod te psuje, kolne,
ti moliš in molčiš,
razpenjaš roki, poln ljubezni
objeti ga želiš . . .

In v tolpi tej pod križem tvojim
i jaz sem stal, besnel . . .
Zavrgel sem te in ti klical:
„Pomagati si hotel
vsem drugim — sebi zdaj pomozi,
pa bom, pa bom verjel . . .!“

13.

Propad je zijal pred menoj,
krog mene bil mrak in tema;
jaz hitel sem k njemu in padal . . .
„Kdo reši, kdo reši me zla?“

In stegnil je roko do mene,
ljubezni pogled mu žarel . . .
„Jaz čezenj te hočem prenesti,
jaz bom te propada otel!“
A — jaz sem ga pahnil od sebe,
zavrgel njegovo pomoč;
drvil sem in padal in padal —
nad mano strnila se noč . . .

14.

In ležal sem pobit, krvav,
okrog so gadi sikali,
a nad menoj že smrtno pesem
skovirji so skovikali . . .
Sesale v srcu so strasti,
k tlom rehi me vezali so,
a daleč tam v nočeh nekje
demoni se smejali so . . .

Tedaj si ti prišel! — o jaz
 poznam ta tvoj obraz sedaj —
 in vprašal si mehko — zrcalil
 v očeh se ti odprt je raj:
 „Moj sin! Pobil si se hudo,
 kaj ne? Pokaži, kje boli;
 le prosí me, — ne še prositi
 ti, dete moje, treba ni!
 Jaz sam obvežem te in zlečim,
 in bolj boš zdrav kot prejšnje dni . . .“

15.

„ — — — Zapustil sem stajo ovac,
 ter hitel za tabo, moj sin;
 in čakal sem nate v ljubezni,
 v ljubezni srca bolečin . . .
 — Ponesem v svoj tihi te hram,
 mir vlijem v srce ti, pokoj,
 samo da ostaneš, ostaneš
 — večno moj!“

16.

— — — — —
 In temna noč je šla za goro,
 skoz okno gleda jasni dan;
 na ulicah življenje vstaja,
 jaz zapuščen ležim, bolan . . .
 Sam, zapuščen? — V predavnih dneh
 iskal sem, kje ljubezni vir,
 ljubezni prave teče vir . . . nocoj
 v srce se mi izlil je mir,
 in dušo mi objel pokoj . . .
 — Kdo mi zrahljal je trdo vzglavje,
 kdo lek zdravilni mi podal,
 kdo vlil tolažbe v žejno srce,
 kdo temni, grozni mrak pregnal? —
 Na steni križ lesen visi,
 na njem — ljubezen je razpeta;
 iz srca vre ji živa kri,
 pogleda ji bolesti mréta . . .
 „O srce, tu ljubezni se napij!“

Pod rimskim orlom.

(Povest. — Spisal I. M. Dovič)

I. Prijatelja.

V atriju¹ svojega očeta na trikliniju² je sedel Polijon, naslonjen na bogato tkano blazinico. Črne oči so mu nepremično tičale na lepo izklesanih penatih³, ki so bili postavljeni krog čveteroogelnega impluvija.⁴ Na mozaičnih tleh je pomladno solnce kopal svoje žarke, rineče se skozi ploščevinasta okna. Globoko zamišljen je moral biti mladenič z gladko obritim obrazom, dasi so mu čutnice na licih in rokah kazale izredno živahnega Rimljana.

„Flavij!“ zakliče z visokim, zategnjenim glasom, ne trenivši z očmi.

Odpró se duri v kotu atrija, in prikaže se deček močnih pleč, mišičastih rok in okroglega obraza s svetlimi lasmi, globoko se priklanjavač.

¹ Atrium = dvorišče.

² Triclinium = trinogat stol.

³ Penati = domači bogovi, varihí hišni

⁴ Impluvium = prostor sredi hiše, ki ni bil pokrit, kamor je torej tudi deževalo (pluere).

„Pokličí mi Kalvencija!“

Suženj odide po ozkem vestibulu¹ na plano. Bil je German z imenom „Adnamat“; a ker Rimljan ni mogel lahko klicati njegovega imena, rekel mu je radi njegovih rumenkastih las kar „Flavius“.

Polijon je še vedno upiral svoje oči na domače bogove, kakor bi hotel izprositi od njih kako željo. Bil je tribun kohorte pri 8. legiji, ki je bila l. 16. po Kr. z 9. in 15. utaborjena ob mestu Emoni v Panoniji. Oče njegov Junij Blez je bil poveljnik (legat) tem trem legijam. Imel je v Emoni svojo palačo, kjer je tudi sin prebival, kadar ga niso vojni opravki gnali v tabor. Polijon se je porodil v Akvileji, tu mu je bil tudi oče doma. V zgodnji mladosti se je preselil z očetom v Panonijo, kamor ga je cesar Avgust poklical za poveljnika. V Emoni se je naučil brati, pisati, boriti se; privajal se je vojaškemu življenju. S 17. letom je stopil v legijo, in hrepeneč po časti in slavi je šel

¹ Vestibulum = hodišče, hodnik.